

terminologie niet
vonnis, dat ver-
gezichtspunt te

heel onvermeld;
en de sfeer wij
bij Woltjer niet,
er wat Dr Steen
r dat bewijst al-
et debat er over
eft. In een noot
heden 1).

denkt over de
ke verkeerstaal,
an hanteeren op
kwestie is in de
schappen situatie
Prof. Vollenhoven
„hart“ losmaken
e het substantie-
s hierboven ge-
Ik antwoordde,
ijk, als men ten
ijn copieleveran-
het toch maar

appelijk spraak-
grip) moge nog
verdiend toch ge-
vaderen het sub-
len opleverde, en
meerde belijdenis
in de substantie
er, die vandaag
plaise de chirurg

n over de nalve-
n, als hadden de
n als gingen nu
vaderen ruw-weg
eens willen zien,
gt, dat Christus-
s Heiligen Gees-
substantie alleen
wel eens willen
„fanatic“), die
esch niet tilt de
id in den hemel,
ndere van zulke
te laten, zou zijn
en dominee niet
d dat de kwesties
an kan er veel
J. H. Heidegger,
ur, 1714).

rs heeft het sub-
ite bezorgd. Men
us, den opsteller
Religie“, één uit
heeft 2).
ake Prof. Woltjer
niet verhelderd,
n veel te smal,
nden heeft.

K. S.

iebegrip van Aris-
om waarschijnlijk
van de door Prof.
ege, dat „wij voor
als „substraat van
ak“, waarin God,
sa werkt“; en hij
gevaar zoowel van

dat Prof. Woltjer
st had afgewisseld
at die kracht reali-
n heeft, de materie
olter — „mag hij
krachten wij beter
tief bestaat“ (13).
ke Wereldbeschou-
schen beide (d.w.z.
(15). De „ele-
nog meest als sub-
avinck, 16). Zijns
verwerpen van het
grip verwerpen op
heeft hij het nog
lijke wezen“ (18).
s zulk een moeilijke
och niet moeilijker
en stof, substantie,
schen die alle voor
, en er komt niets
min iets uit voort;
ik tusschen idee en
wel op het gebied
rdt dat een rijke
vorm ontvangt in
oorts ook in het

wij tot een for-
ten komen, die de
, en die de mate-
der materie laat

gezichtspunt, dat
at hij hier poneert,
ij een omkeering in
de, merkt op: „Er
substantie“. Ik heb
onder substantie
ouden met de be-
substantie“ vooral
t op dit gebied de
id met het Avond-
neer ik nu spreek
woord substantie,
dachtengang, dien

de filosofen eeuwen lang hebben gevolgd, om te komen tot de opvatting, die er tegenwoordig is of niet meer is. (Het laatste is misschien nog het waarschijnlijkste.) Ik heb onder „krachtsubstantie“ het volgende verstaan. Er zijn objectieve krachten... Of ik nu een atoom heb, dat eigenlijk bestaat uit kracht, of een, dat bestaat uit, laat ik maar zeggen, datgene, wat wij stof noemen (ofschoon dat juist de groote x is), dat doet voor de begripelijkheid niets ter zake“ (48/49).

2) Enkele citaten uit Faulkelius' „Babel“ (vermeldende een gesprek tusschen de Middelburgse predikanten en de „Vlaamsche“ Wederdoopers, gehouden te Middelburg:

Menno Simons... zegt, dat het Woort is vleesch geworden gelijk Loth's wijf een sout-pilaar, ende het water tot Cana is wijn gheworden: nu dit is gheschied met veranderinghe der een substantie in de andere. (H. Faulkelius, Babel, 116.)

Jaques Outerman... gevraegt zijnde, of in Christo Jesu niet meer zy geweest als een substantie ofte wesen, ende dat sichtlich ende stervelijk? Ende of ghelyck in Christo maer een wesen of substantie geweest is, dat in hem niet meer zy geweest als een ghedaente ende die menschelek? Antwoort. Wij bekennen dat in Christo maer een wesen, ghedaente, ende substantie is geweest. (H. Faulkelius, Babel, 120.)

Deselve Jaques Outerman... gevraegt zijnde... of de Sone Gods inder kribbe ligghende, met zijn godlick wesen ende substantie nergens geweest is als inder kribben... antwoort... dat in Christo niet en is geweest een Godtheyt die wesenlick inden hemel was, ende alle dinck wiste ter selver tijdt als Jesus inde kribbe lagh. (H. Faulkelius, Babel, 123, 124.)

Maer hij (den selven Heiland) werdt haeren (Maria's) sone genaemt, omdat hij zijn lichaem heeft aengenomen door die werckinge des heyligen Gheests uyt haer vleesch ende bloed: even-ghelyck de sone oft kinderen vande substantie haerer moeder, soo vele het lichaem aengaet, gheteelt zijn... Daeromme hy en heeft zijn Menscheydt niet vanden hemel ghebracht: hij en heeft die niet uyt de substantie des heyligen Gheests, want dan waret een gheest. (Hermannus Faulkelius, Iesvat Iehova, ofte De Saligheyt des Heeren, p.m. Middelburgh, Wed. Erven S. Mouliert, 1633, p. 17b, 18a.)

„Rationaliseerend het mysterie naderen“. (V.)

Reeds hebben we opgemerkt, dat Prof. Hepp zonder goede reden ons allen binden wil aan den term „anhypostatisch“ ter kenschetsing van de menscheleke natuur van Christus; deze zou dan „zonder“ hypostase moeten heeten; en hypostase zou dan als „persoon“ moeten worden vertaald. Dat deze meening van Prof. Hepp niet houdbaar was, trachten we reeds aan te toonen op onderscheiden gronden, o.m. door er aan te herinneren, dat „anhypostatisch“ in de literatuur der vaders ook wel wordt afgewisseld door „anhypostatisch“; het eerste woord beteekent dan: zonder (eigen) hypostase, het tweede: in de hypostase van den Zoon (den tweeden Persoon uit de goddelijke drieëenigheid).

Er is nog een derde bewijs, dat Prof. Hepp ons te zeer binden wil aan zijn eigen particuliere meeningen. De gereformeerden hebben n.l. steeds de persoonlijke vereeniging, ook wel genoemd de hypostatische vereeniging van de beide naturen in Christus geleerd. Welnu, in gevallen van „persoonlijke vereeniging“ spraken ze soms van „homo-hypostatisch“. Zoo deden ze b.v. in het geval van lichaam en ziel; die waren „hypostatisch“ vereenigd, en hadden één hypostase. Men vindt deze opvatting b.v. bij J. H. Alsted, een man van groote geleerdheid, lid der beroemde Dordtsche synode, herhaaldelijk geciteerd door Dr A. Kuiper¹⁾.

Wat nu „in“ een hypostase is, of een „gelijke“ hypostase heeft met iets anders, kan men niet kortweg typeeren als: „zonder“ hypostase, — en daarmee uit. Men kan wel zeggen, dat het een „eigen“ hypostase mist. Het reeds geciteerde beroemde gereformeerde leerboek, de Synopsis, zei het dan ook terecht zoo; en ook Prof. Hepp wat geduldiger geweest was, zou hij het ook zoo hebben. Maar het essentiële in de Synopsis (geen eigen hypostase hebbende), dat zag hij juist voorbij, want dat vond hij al te „spitsvondig“.

Wegens overvloed van copie breek ik deze week hier af.

K. S.

¹⁾ Opulentera sunt, quae unam habent hypostasim, quae hypostasice (personaliter) sunt unita: ut anima & corpus. J. H. Alstedius, Lexicon Theologicum, in quo sacrosanctae theologiae termini dilucide explicantur, Hanoviae, sumpt. Conradii Eijfidi, 1620, p. 22.

JAN ZWART I.

Wanneer ik in deze rubriek een woord schrijf van dankbare herinnering aan wat in Jan Zwart aan ons volk gegeven werd, dan is de reden daarvan dadelijk gripbaar. Deze zachtmoedige, naleve, polemische geest heeft als musicus ons volk groote diensten bewezen. Nooit heeft hij „de kunst om de kunst“ „gediend“; hij heeft God gediend, en zag scherper dan de meesten de goddeloosheid van die beruchte leuze. Hij heeft den hand met het volk nimmer verloorchend, en hartstochtelijk er voor gepleit, dat wij allen hem zouden aanhalen; God dienen was immers vanzelf de gemeenschap stichten? Wat de vaders langs niet eens kromme wegen hebben afgeleid uit 1 Corinthhe XII (dat men n.l. óók van de orgelbank, den naaste stichting „spreken“ moet), dat heeft Jan Zwart in merg en been zich voelen branden; en hoe werd hij verteerd in dezen brand! Ik zelf heb eens het voorrecht mogen hebben, met één mijner Amsterdamsche gastheeren achter hem te staan, toen zijn reeds bevende handen over de toetsen van zijn mooie orgel gleden: ik zag een mensch, die al de mogelijkheden van het vallen in de eenzaamheid gekend heeft, maar die er door de gemeenschap met het volk van God steeds voor bewaard is. Hoe taai was de volharding, waarmee hij het Calvinisme heeft verdedigd tegen de verwijten, die van niet-calvinistische zijde tegen de gereformeerden, met name in hun waardeering van de (orgel)kunst, gericht zijn; verwijten, die we grootendeels ook zelf

klakkeloos nagesproken hebben, en die toch voos waren; voos en dom. En hoe heeft zijn spel, dat tot zijn groote vreugde door mocht dringen tot de verste ulthoeken van ons land, altijd het eenvoudige volk willen toespreken, zonder dat het ooit den kunstenaar naar beneden haalde.

Een heel stuk volksopvoeding, benevens correctie van haar subjecten, is afgesloten met het sterven van Jan Zwart. We hebben ons verblijd, dat ook hij wilde treden onder de medewerkers van ons blad; een laatste artikel, waarin hij alsnog de psalmbewerking van Ds Hasper wilde bespreken, is wel aangekondigd, maar niet geschreven. Het kon niet meer. Maar we achten ons gelukkig, dat de laatste publicaties van den heer Zwart, die zoo algemeen de aandacht trokken, in ons blad verschenen zijn, en — gerechtvaardigd zijn nog vóór zijn heengaan.

Jan Zwart en 1 Corinthhe XII... hier ligt de reformatische werkzaamheid van dit leven open. We zouden zijn talloze apologieën der vaders in het aangezicht slaan, als we laatlundekend spraken over de consequenties, die door de „vaders“ soms uit 1 Cor. XII „gehaald“ zijn: dat men het spelen der orgelen maar „afzetten“ moest; Jan Zwart heeft ons doen weten, wát voor een orgelspel dat was. Maar 't mooie is nu dit: hij heeft getoond, hoe men „t gebruik der orgelen“ weer in kan voeren, zonder de les van 1 Cor. XII te vergeten, ja zelfs zoo, dat men thetisch daaraan voldoet. „Profeetereen van de orgelbank“; zingen, zoo, dat „de wereld hooren“ kan, hoe mooi 't wel in de kerk is, en dat de kerkmensch verstaat, wat dezen kunstenaar bewoog...

Zijn naam is een program en een geloofsbelijdenis geweest; wie zou niet danken bij het graf, dat dichtgaat op den dag, waarop dit nummer van ons blad de meeste lezers heeft bereikt?

K. S.

Over vragen van Gereformeerd Kerkverband.

„Voetius over het gezag der Synoden“.

Op de Synode te Amsterdam, in het vorige jaar, werd luide alarm geroepen over groot gevaar, dat onze Gereformeerde Kerken zou bedreigen, erger dan in 1926, en bitter geklaagd over jongere predikanten, die den eerbied voor het wetenschappelijk werk van Dr A. Kuiper Sr en Dr H. Bavinck zouden wegnemen.

Gelukkig is later gebleken, dat het gevaar voor een aanmerkelijk deel in dat roepen zelf school, hoewel het daardoor gewerkte onheil, helaas, niet zoo maar te niet gedaan kan worden, en voorts, waar de moeilijkheden eigenlijk liggen, niet bij de kerken, maar elders.

Nu treedt juist onder leiding van Prof. Dr H. H. Kuiper als promotor een jong predikant van ongeveer den leeftijd als de op de synode bedoelden op met een proefschrift Voetius over het gezag der Synoden, dat, als de er in gegeven voorstellingen juist zijn, de eere van Dr F. L. Rutgers (en ook van Dr A. Kuiper Sr e.a.) als kenner van Voetius' kerkrecht en als Gereformeerd canonicus vernietigt, vgl. blz. 74 v.v., 109, 156, 227, 242, 246, 283, 325 e.v.a.

Deze tot nog toe onder ons zoo hoog geëerde mannen blijken dan van het Gereformeerde kerkverband naar wezen en werking geheel verkeerde begrippen zich gevormd, en gansch averechtsche voorstellingen verbreid te hebben.

En dat niet alleen.

Maar ook volgt er dan uit, dat de Doleantie-beweging rust op eene jammerlijke kerkrechtelijke dwaling harer leiders, en dat zij in wezen eene ongeoorloofde kerkelijke revolutie is geweest. Onze Gereformeerde Kerken zijn dan, in zoverre uit deze beweging voortgekomen, in ongerechtigheid ontstaan. De Classicale en Synodale besturen van de Hervormde Kerk, hoezeer ook in samenstelling gebrekkig, en in eerste vorming veroordeelenswaardig, zijn dan toch in wezen en macht rechtvaardig, we zouden haast kunnen zeggen echt-voetiaansch, en hebben dan b.v. met de schorsing en afzetting der Amsterdamsche ambtsdragers in 1886 geen onrecht gepleegd, maar gehandeld naar bevoegdheid en plicht, niet slechts volgens de Reglementen der Hervormde Kerk, maar ook volgens den eisch van het Gereformeerde kerkrecht. Want dan hebben Classisvergaderingen en Synodes eene hogere macht, blz. 186 v., zijn hogere vergaderingen, blz. 188 v., verschillen niet principieel van kerkeraden, blz. 109, mogen „in geval van onmacht en wanbestuur... doen hetgeen des kerkerads is, terwijl die kerkerad nog bestaat“, blz. 282, en „over de particularia der plaatselijke kerken... beslissen in geval van onmacht, wanbestuur en hooger beroep“, blz. 218.

Dit boek is dus een werk van betekenissen.

Het neemt de eere van Dr F. L. Rutgers en Dr A. Kuiper Sr en vele anderen in hunne kerkrechtelijke leeringen en „Reformatie“-handelingen weg, veroordeelt wezenlijk opkomst en bestaan van de Gereformeerde Kerken, die uit de Doleantie ontstonden, en stelt deze voor de vraag, of zij niet geroepen zijn onder het Synodale Bestuur van de Hervormde Kerk terug te keeren.

Zakelijk geeft dit boek eene uiteenzetting en verdediging der opvattingen van Prof. Dr H. H. Kuiper sedert omstreeks 1926 van Voetius' kerkrechtelijke leeringen en van het ware wezen en de rechte werking van het Gereformeerde kerkverband.

Het is niet enkel eene historische studie, waarbij de vraag kon rijzen, of Voetius' voorstellingen wel juist en volledig zijn weergegeven, en of er mogelijk ook andere gegevens zijn, die tot wijziging van teekening zouden moeten voeren, doch de Schrijver geeft, door goedkeuringen hier en afkeuringen daar, dit werk tevens (Zie vervolg op blz. 342.)

„En pensioen“.

Ik parkeer mijn wagen heden voor uw pensioen, uw kampeertent of voor de stoep van uw bovenhuis-met-vacantie om twee wenschen uit te spreken:

Vergeet uw arbeid!

Gedenkt uw arbeid!

Vergeeten is een zwaar werk. In de stad ziet men soms bedelaars, die hun mouwen opstroopen om hun wonden te laten zien. Daar hebben wij allen veel van weg! Het is nu eenmaal zoo, de arbeid in het publiek vergt veel van onze zenuwen. Wij werden niet steeds behoorlijk gewaardeerd, niet altijd correct behandeld, wel eens gewipt als voorzitter of als scriba... hup, daar gaat de mouw!

Ja, laat ons maar eerlijk zijn, wij hebben ook zelf een paar ezelachtigheden uitgehaald, die ons recht dwars zitten! Zullen wij de mouw opstroopen en daar een kijkspel van maken? Neen, wij zullen dat alles nu eens radicaal vergeten!

Wij zullen God bidden om de kracht des geloofs, waardoor wij dat oude teniet doen. Wij willen een fiksche streep zetten door het blad onzer teleurstellingen. Ook iedere campagne heeft genoeg aan haar eigen kwaad.

Maar de vakantie is maar een korte pauze, die ons ook roept ons opnieuw op onzen arbeid in te stellen. Als onze ziel geen vakantie heeft, geen zielsvacantie krijgt, komen wij misschien met bruine wangen terug, maar zal de teint van de ziel geel zijn. Dan zal de vakantie ons verzwakt hebben, inplaats van versterkt. Daarom, gedénkt uw arbeid! Hoe zullen wij dat doen? Misschien mag ik een paar wenken geven?

1e. Laat ons een nieuwe toewijding maken. Er zijn soms van die binnenpraters, die zeggen, dat het nu welletjes is. Wij hebben genoeg gedaan. Laten anderen er zich maar eens voorspannen. Conducteur, een Jona-kaartje, alstublieft? Maar, neen, wij herinneren ons dat er geen grootere eere of voorrecht is, dan te mogen arbeiden in het koninkrijk Gods. Dan neurien wij die binnenpraters weg met het versje: Gij zult niet keeren voor 't is volbracht, God doet vermēeren verborgen kracht!

2e. Wij zetten een nieuw studieplannetje op. Wij nemen ons voor in den komende winter een geschreven vriend te hebben, die met ons praat als wij stijf en stram bij het kampvuur zitten. Onze ransel is vaak ledig en dat mag niet! Kranten-maggi en radio-puree kunnen nooit den voedzamen kost van een waarlijk goed boek vervangen.

3e. Wij zorgen, dat de stof van de sleur eens flink van onze methode afgeborsteld wordt, ja afgerost! Wij hebben een bepaalden slag verkregen. Een spreektrant, een schrijffrant, een verteltrant. Best, best! Vertelt u mij, hoe oud is die trant al, en die slag van u, is die misschien al een lustrum of meer aan den slag? Is die trant van u of is u van dien trant? Af en toe u eens radicaal anders instellen, broeder! Niet ieder jaar natuurlijk, maar ook niet altijd voortsukkelend op het zelfde baantje. Het kost moeite, maar is het niet fijn om moeite te hebben! Is dat niet het benauwendste gevoel, dat je er bent? Ach, beste man, wat haal je in je hoofd, je bent er nog lang niet! Op de Pelgrimsreis van Bunyan gebeurde er telkens wat anders, wij hebben wel eens het gevoel alsof die pelgrims-weg van ons één lange straat is met twee reijen huizen, van diezelfde huizen... Maar dat is toch zoo niet. Gods werk is nooit eentonig. Geen twee jaren in ons leven zijn gelijk. En het is Zijn Goddelijke bedoeling, dat er een opgaande lijn in ons leven zal wezen, niet in den zin van stijgend succes, maar wel van innerlijken groei, van geestelijke progressie. Ieder jaar is een diamant, maar wij zeggen: o, een kraaltje! en wij rijgen het aan het snoer van ons eentonig leven. Maar die eentonigheid is de eentonigheid van ons ongeloof, van onze ondankbaarheid, niet van Gods gave.

4e. Wij kijken ook onze medewerkers, onze medeleden eens goed aan. Waren wij steeds rechtvaardig? Is daar niet een stille, bescheiden kracht, die wij maar rustig in zijn hoekje hebben laten zitten? Als de Heere nu eens tot dien man zei: Vriend, ga hooger op! — dan zouden wij dat goed vinden, natuurlijk! Maar verwacht God misschien van ons, dat wij dat zullen zeggen in Zijn Naam? Heeft ieder van ons zijn rechte plaats? Dat gaan wij ons afvragen. Onbillijkheden zenden wij met pensioen en onze veeten... wij geven ze in Gods Naam emeritaal!

5e. Eindelijk onze medelijken willen wij weer aanvaarden met nieuw geloof. Het gat in onze kas, de onopgeloste vragen, het lastige meisje in onze klas, de stuursche man in ons bezoekblok. Wij willen nieuwe hoop koesteren. Tegen alle défaitisme, tegen moedeloosheid en verslapping laten wij een hartstochtelijk „neen“ hooren! Wij willen stamelend den geloofsroem van den apostel naspreken: Wij zijn hyper-overwinnaars door Hem, die ons heeft liefgehad! N. B.

als uiteenzetting van wat hij meent, dat het Gereformeerde kerkverband en de classicale en synodale vergaderingen wezenlijk zijn, en wat zij moeten en mogen doen.

Uiteraard kan in een courantartikel geene bespreking in finesses van dit werk geboden worden. Daarom worde hier volstaan met slechts enkele opmerkingen over wat hier en daar gezegd wordt, rakende fundamentele zaken.

Dr M. Bouwman deelt de benamingen voor de eenheid der synodale verbinding door Voetius gebezigd, in twee groepen in: 1o. correspondentia, combinatio, communio, conjunctio, confederatio, collectio, associatio, consociatio; 2o. unio, concorporatio, communitas, societas, unitas, ecclesia. En hij schrijft dan, dat in de eerste reeks niet of minder duidelijk tot uiting komt, dat de gezamenlijke kerken een eenheid vormen in corporatieven zin, maar dat het veelvuldig gebruik der laatste reeks benamingen hem ongemotiveerd schijnt, wanneer volgens Voetius van eene eenheid in institutionairen zin geene sprake kan zijn. „Deze namen wijzen m.i. beslist in de richting, dat hij het geheel der synodale verbonden kerken opvat als een kerkrechtelijke corporatieve eenheid, zooals ook de plaatselijke kerk een eenheid is in institutionairen zin“, blz. 71. Hij schijnt dan echter over het hoofd te zien, dat voor het verstaan van den zin der tweede reeks benamingen geen oogenblik de eerste reeks uit het oog verloren mag worden, maar in verband daarmee opgevat en verklaard. Bovendien zijn namen als college, corporatie, lichaam, van zoo veelvuldig gebruik, en daardoor zoo onbepaald en vaag, dat althans bij deze zaak nauwkeurig nagegaan, en allerscherpster aangegeven moet worden, welk begrip en welke elementen van een begrip, wel of niet bedoeld zijn. Aan die onmisbare scherpheid van belijning der begrippen en nauwkeurige aanwijzing van in aanmerking komende begripselementen ontbreekt het in dit hoofdstuk en ook elders in dit boek te veel. Ook al zouden we de kerken eener classis in zeker opzicht eene classicale kerk kunnen noemen, en zoo ook van provinciale en nationale kerken kunnen spreken (daargelaten nu de wenschelijkheid er van), omdat er tusschen deze kerken onderling zekere afspraken, verbindings, regelingen, gemeenschapsoefeningen zijn, dan is daarmee nog niet gegeven, dat deze kerkengroepen dus in institutionairen zin kerken zijn, zooals de plaatselijke kerken geïnstitueerde kerken zijn. Juist in deze zaak komt het aan op duidelijke onderscheiding en heldere voorstelling, omdat het eene quaestie geldt, waarvan eigenlijk alles hier afhangt. En nu is de conclusie, „dat volgens Voetius het geheel der synodale verbonden kerken ecclesia instituta is“, blz. 74, door gemis aan genoegzame begripsontleding en scherpe begripbepaling te vaag, want wat sluit dat instituta precies in, welke ambten gaan daarmee gepaard, en ook is zij door het voorafgaande betoog, blz. 68—74, nog niet gerechtvaardigd.

Bij de quaestie van classicale en synodale vergaderingen legt Voetius allen nadruk op delegatie, blz. 88 v. Dr M. Bouwman komt hier eenigszins tegen op. Er kunnen toch gevallen zijn, dat eene kerk slechts éenen ambtsdrager heeft, den predikant, of dat al de kerkeradsleden ter vergadering komen (kerkeraden—synode). Ook zijn veelal ambtsdragers voor deputatie ter classicale en synodale vergaderingen aangewezen. „Ook indien bij uitzondering een gewone geloovige naar de meerdere vergadering wordt afgevaardigd, ontnemt dit daaraan toch haar ambtelijk karakter niet. Het verschil lijkt mij alleen dit, dat bij de afvaardiging van een ambtsdrager, diens synodale bevoegdheid berust en op het ambt, dat hij zelf bekleedt, en op het ambt dergenen, die hem afvaardigen, terwijl wanneer een laicus wordt afgevaardigd, diens synodale bevoegdheid per delegationem berust op het ambt zijner lastgevers“, blz. 95 v.

De classicale en synodale vergaderingen zouden eigenlijk geene vergaderingen van kerken zijn, maar van ambtsdragers. „Want het spreekt vanzelf, dat de eenige dienaar des Woords van een kerk zonder kerkeraad niet naar de classisvergadering behoort te worden afgevaardigd. Ook hier zou immers de persona delegans samen vallen met de persona delegata. Zulk een predikant komt uitsluitend ambtsshalve ter classis“, blz. 94.

Dit laatste is eene onjuiste conclusie. Hier moet scherper onderscheiden worden. Deze predikant was wel ambtsdrager en kwam natuurlijk ook met zijn ambt bekleed ter vergadering. Hij liet zijn ambt niet thuis. Maar toch kwam hij niet ambtsshalve ter classis. Doch ter classis kwam hij krachtens zijn ambtsdrager zijn van die bepaalde kerk. Niet zijn ambt als zoodanig, maar zijne relatie tot die kerk verleende hem zijne bevoegdheid ter classicale vergadering. En evenzoo bij eene kerkeraden-synode. Dan kwamen die geheele kerkeraden ter classis of synode niet krachtens hun ambt van dienaar des Woords of ouderling, hoewel zij predikant en ouderlingen waren en bleven ook ter classicale en synodale vergadering. Maar ter vergadering kwamen zij als ambtsdragers of kerkeraad van die bepaalde kerk. Niet ambtsshalve, niet krachtens hun ambt, hoewel in hun ambt, maar krachtens die bepaalde verhouding tot hunne bepaalde kerken kwamen zij ter vergadering en waren zij daar leden van met keurstem.

Dat in zulke gevallen geen credentiebrief behoefde vertoond te worden, spreekt vanzelf. Maar waarom? Omdat deze personen ambtsdragers waren, predikant of ouderling? Neen, want dan zouden ook de andere ambtsdragers geen credentiebrief noodig hebben. Doch omdat zij bekend zouden zijn als ambtsdragers van die of die kerk. Een credentiebrief dient maar tot zekerheid, dat de betreffende persoon is, wat hij zegt (afge-

vaardigde, representant, van die of die kerk). Wanneer ter classicale of synodale vergadering eens kwam zulk een predikant eener gemeente zonder andere ambtsdragers naast zich, of zulk een geheele kerkeraad, maar niemand zou hen kennen, en niemand zou van hunne relatie tot hunne kerken weten, dan zouden zij niet als leden der classisvergadering of synode toegelaten worden, zelfs niet al wist men, dat zij predikant of ouderling, dus ambtsdragers, waren, wanneer niet eerst, langs welken weg ook, zekerheid of althans vertrouwen verkregen ware, dat zij ambtsdragers waren van die of die kerk in het betreffende classicale of synodale ressort. Van lidmaatschap ter classis of synode ambtsshalve kon dus ook dan niet, en kan nimmer, met recht sprake zijn. Recht daarop rust ook in die gevallen op relatie tot die bepaalde kerken, en toelating op de bekendheid ter vergadering van die relatie.

Classicale en synodale vergaderingen zijn geene vergaderingen van ambtsdragers, maar van kerken. Wel zijn de afgevaardigden op die vergaderingen veelal ambtsdragers, en kunnen die vergaderingen voorzover vergaderingen van ambtsdragers heeten. Het ambt is veelal praerequisitum ter afvaardiging, een voorvereischte. Maar hunne bevoegdheid ter vergadering hangt aan hunne relatie tot hunne kerken, aan hunne afvaardiging. Zij komen en vergaderen daar als vertegenwoordigers hunner kerken.

Daarom is het ook onjuist, dat classicale en synodale vergaderingen een ambtelijk karakter dragen, zooals Dr M. Bouwman beweert. „Immers het zijn de ambtsdragers, die hun recht om te bevelen voor de plaatselijke kerk uitoefenen in den kerkeraad, en voor het geheel der kerken in de meerdere vergadering. De meerdere vergaderingen dragen dus volgens Voetius' duidelijke uitspraken een ambtelijk karakter“, blz. 95. Die ambtsdragers hebben recht te bevelen slechts over hunne eigene kerken, niet over andere kerken, ook niet als zij ter classicale of synodale vergadering komen. Hun ambtsrecht ondergaat daardoor geene uitbreiding, hun recht van Godswege. Ook al zouden de kerken door onderlinge afspraak aan elkanders ambtsdragers dan zoodanig recht verleenen, ware dit nog geen ambtsrecht, geen door Gods verleende bevoegdheid en autoriteit, maar ongeoorloofde menschelijke afspraak en handeling. Menschen, kerken, kunnen geen kerkelijk ambt instellen, noch ambtsrecht, ambtsbevoegdheid, ambtsautoriteit, d.w.z. Goddelijk gezag, verleenen of uitbreiden. Daarom hebben de ambtsdragers ook in meerdere vergaderingen recht van bevelen slechts over eigen kerken, niet over andere, niet voor het geheel der kerken in de meerdere vergadering. Die meerdere vergaderingen zijn geene vergaderingen van ambtsdragers zooals de kerkeraden, hoezeer hare leden ook ambtsdragers zijn en veelal moeten zijn, maar vergaderingen van kerken. De conclusie op blz. 100: „Er is dus volgens Voetius geen principieel verschil tusschen de synode en den kerkeraad“, is zoo min ten aanzien van Voetius, als wat de zaak aangaat, juist. Eene synode is eene vergadering van kerken, vertegenwoordigd door hare representanten, die wel ambtsdragers zijn, althans gemeenlijk, maar die ter synode zijn niet ambtsshalve, maar krachtens hunne afvaardiging door die bepaalde kerkengroep. En hun recht van bevelen ter synode ligt niet in hun ambt, is geen ambtsrecht, maar in hunne kerkelijke opdracht, en rust dus in den grondslag van het kerkelijk accord. Daarentegen is een kerkeraad eene vergadering van ambtsdragers, die daar zijn krachtens hun ambt, ambtsshalve, en wier recht van bevelen wortelt in hun ambt, ambtsrecht is van Godswege.

De constructie, dat meerdere vergaderingen principieel met kerkeraden overeenkomen, vergaderingen van ambtsdragers zijn, een ambtelijk karakter dragen, zou men slechts handhaven kunnen, wanneer men zou gaan leeren, dat de ambtsdragers niet slechts ambtsdragers zijn van die kerken, welke hen afvaardigen en die zij vertegenwoordigen, maar tevens van de andere kerken hunner classicale en synodale ressorten. Daarom moet deze beschouwing er toe leiden, om het plaatselijk karakter der ambten op te geven, en de ambten universeel te verklaren, d.w.z. te leeren, dat de ambtsdragers, ouderlingen zoowel als dienaren des Woords, niet enkel ambtsdragers, ouderlingen en predikanten, zijn van of in die kerk, die hen tot hun ambt riep, maar daarmee tevens ambtsdragers van alle kerken in hun classicaal en synodaal gebied. Dan zou dus een ouderling zijne ambtsbevoegdheid en ambtsplicht bezitten en uitoefenen moeten niet maar ter plaatse, waar hij als zoodanig gekozen werd, maar ook in alle kerken zijner classis en synode, dus overal waar hij maar komen mocht, of door woord en geschrift zijn ambtsgezag kon of wilde doen gelden. En dan moest hij daar door ieder lid der kerk in die qualiteit, als zijn eigen ouderling, erkend worden.

Dan moest dus ook het ouderlingenambt een universeel ambt zijn, evenals het apostelambt. Maar tegen dergelijke beschouwing en constructie zouden natuurlijk weer andere bezwaren gelden.

Eene bron van dergelijke constructie en verwarring is telkens ongenoegzaamheid van scherpe onderscheiding, waarop reeds eerder gewezen werd. Al zijn alle leden ter classis en synode ambtsdragers, daarom zijn hunne vergaderingen dan nog geene vergaderingen van ambtsdragers, zooals de kerkeraden, en dus hunne handelingen geene ambts-handelingen, zoodat zij als leden der classicale en synodale vergaderingen alles zouden mogen doen, in alle kerken, wat zij als ambtsdragers hunner eigen kerken in die kerken mogen doen. Men moet de dingen, en vooral ook hier, goed uit elkander houden, en zich niet door sprongen in zijne redeneering laten verwarren. Om te betoogen, dat classicale en synodale vergaderingen een ambtelijk karakter dra-

gen, wijst Dr M. Bouwman ook op de excommunicatie van Coolhaes „by den Synode Provinciael“ met deze formule: „wij dienaers des godlycken wordts ende ouderlingen der gemiente Christi in den name alder kercken in der provincie van Holland alhier tegenwoordelycken vergadert, verklaren enz.“ En hij laat dan volgen: „Men ziet dat de synoden ambtelijk karakter dragen“, blz. 97. Maar er staat juist: „in den name alder kercken... alhier tegenwoordelycken vergadert zynde“, waarmee expres en duidelijk gezegd wordt, dat hier was eene vergadering van kerken.

Wanneer op blz. 156 Dr Rutgers' voorstelling bestriden wordt, en gezegd: „Het staat niet in de vrijheid der plaatselijke kerk het verband te verbreken, omdat het met vrijwillige toestemming is aangegaan, noch kan het op dezen formeelen grond, zonder meer, met gemeen accord ontbonden worden“, en dit zeggen dan toegelicht wordt met het beeld van het huwelijk, dat wel tot stand komt „door wederzijdsche toestemming, maar daarmee staat het niet in de vrijheid van één der partijen den huwelijksband te verbreken, en evenmin kan het door wederzijdsch goedvinden ontbonden worden“, dan kunnen we weer gebrek aan de noodige onderscheiding, en daardoor verwarring van voorstelling, opmerken. Er is tusschen het aangaan van verband van kerk met kerk, en huwelijksluiting, eenige overeenkomst, insover voor beide de vrijwillige toestemming der partijen vereischt is, en beide dus voorzover berusten op vrijwillige toestemming. Maar daaruit vloeit niet voort, dat de aard der aldus ontstane verbanden gelijksoortig is, zoodat uit den aard der eene (het huwelijk) tot den aard der andere (het kerkverband) en zijne onontbindbaarheid geconcludeerd kon worden. Beelden zijn gevaarlijk, wanneer men niet precies het „derde van vergelijking“ vasthoudt, maar eene logische fout maakt door van het eene over te gaan op het andere, dat niet in dat „derde van vergelijking“ ligt opgesloten.

De kerken zijn van Godswege verplicht met elkander in verband te treden, voorzover dat mogelijk is. Maar deze Goddelijke verplichting geeft geen recht aan de eene kerk om de andere tot het aangaan van zulk een verband te dwingen. In zoover blijft het aangaan van verband met andere kerken voor elke kerk vrij, niet ten opzichte van God, maar ten aanzien van menschen en andere kerken. Daarom heeft ook elke kerk, wederom niet in verhouding tot God, maar in betrekking tot menschen en andere kerken, het recht de condities aan te geven voor het aangaan van verband met andere kerken. En dus heeft ook elke kerk, met het oog op menschen en andere kerken, en niet gerekend met wat verplichting van Godswege mocht eischen, elk oogenblik het recht, voorzover dan niet in strijd gehandeld zou worden met aangegane condities van verbandsluiting, haar verband met andere kerken op te geven of te verbreken.

Men moet steeds zorgen, niet maar zoo hetgeen verplichting van Godswege is, te beschouwen en voor te stellen als aan eenigen mensch recht gevend, den ander te dwingen aan die verplichting te voldoen. Is A van Godswege geroepen zijne schulden aan B te voldoen, dan gerechtigd dat zonder meer C nog niet, A tot het vervullen dier Goddelijke roeping te noodzaken.

Classis en synode hebben geen rechten meer, dan de in kerkverband staande kerken onderling zijn overeengekomen, en hebben zich strikt binnen die perken te houden. Daarom kan ook bij classisvergadering en synode niet met recht van hoogere macht gesproken worden. „Er is tusschen de kerken een verhouding van gelijkwaardigheid, een relatio aequiparantiae, niet disquiparantiae, jus adaequationis, niet domini“, blz. 150. Dus heeft de eene kerk geenerlei zeggenschap over de andere, vgl. ook art. 85 K.O. Hieruit vloeit voort, dat de kerken, vergaderd in classis of synode, ook tezamen niets te zeggen hebben over elke der classicale of synodale kerken, dat niet ligt in de aangegane kerkelijke overeenkomst. Elke kerkeraad heeft het ambtelijk zeggenschap over zijne eigene kerk, niet over eene andere. Zijne ambtsdragers zijn ambtsdragers in zijne kerk, niet in eene andere. Dat geldt van elken kerkeraad in elke kerk, die tot een bepaald classicaal of synodaal ressort behoort. Hoe talrijk die kerken ook zijn mogen, 1x0 is evenveel als 20 of 50 of 100 of 1000x0. En 10 of 50x0 is even weinig als 1x0. Wanneer het dan ook heet: „De synodale macht is een cumulatieve en niet een privative macht, een potestas cumulativa non privativa“, blz. 178, kan dit woord cumulatief licht verwarring brengen. In classis en synode brengen de daartoe behoorende kerken hare macht samen. Het beeld van opstapelen (cumulare = ophoopen), is hier minder geschikt, omdat het de gedachte wekt van hoogere macht. Maar aan cumuleeren van zeggenschap over de afzonderlijke kerken is hier geen denken. Geene kerk heeft over eene andere eenige zeggenschap. Van cumuleeren van zulk een niet-bestaand iets te spreken is dus ongerijmd, en om de lichte associaties bij dit woord, gevaarlijk.

Wanneer daarom ook op blz. 185 gezegd wordt: „Aan de meerdere vergaderingen komt voorts de bevoegdheid toe om den kerkeraad eener plaatselijke kerk in geval van hardnekkig volgehouden wanbestuur te excommuniceren; a fortiori heeft de meerdere vergadering dus het recht den kerkeraad uit het ambt te ontzetten“, rijst vanzelf de vraag, vanwaar deze meerdere vergadering die macht heeft. Geene enkele kerk van haar ressort heeft zoodanige macht. Hoe komt die meerdere vergadering nu aan haar?

Slechts door menschelijke aanmatiging, en althans in onze Gereformeerde Kerken tegen de kerkelijke overeenkomst: want zij is in strijd met art. 85 K.O.

Dr M. Bouwman betwist aan Dr F. L. Rutgers, dat

dit artikel selijke kerke vere verga dit artike plaatselijk zij deelnee standighei ring der uitmaakt" art. 84" (= macht der niet de ze de classen en de sub gezien nu dit artike dat het ding hier staat in luiden: „G kerk... ee min éene l daartoe o men de af leggen. M die kerke vandaan, 20 of 1000

Inleggen Kerkorde art. 79 w de afzettir ten. Minst over de af twee kerk afzetten, d een samer gerechtigd uit in de dale tucht tucht één, mag uitoe is, ook ge te oefenen rijke geva afzetten, z van onna kerk het over een z haar resse te voltrek Men sta neering. U het vonni uitspreken noods wel de andere lid van zij ceeren.

Deze be maakt, on te excomm misbruik loofde ree zame groe het geen niet twee, mogen m den spron geldt, in e zij gezet n kerken m werken. M zonder die handelen,

Het ker Wel niet blz. 370, echter is i tiel onde nis van o Verwerpin is dan ool den de sy dan de an

Ik mag ernstigste boek wor archisch e en voert i knellende aanmatig

We zijn wat op de Zeker n de 16e en eerst kun blemen en Maar dan zijn in hu en zeiden geval geto Heilige S, rechtelijke soortgelijk daarop be onzer Vad wezen en oplossing Gods Woo

communicatie met deze for-
ts ende ouder-
alder kerken
nwoordelycken
volgen: „Men
dragen“, blz
alder kerken...
de“, waarmede
hier was eene

stelling bestre-
de vrijheid der
ten, omdat het
aan, noch kan
meer, met, ge-
lit zeggen dan
t huwelijk, dat
e toestemming,
ijheid van één
ken, en even-
den ontbonden
aan de noodige
van voorstel-
gaan van ver-
sluiting, eenige
vrijwillige toe-
beide dus voor-
ing. Maar daar-
aldus ontstane
t den aard der
dere (het kerk-
concludeerd kon
r men niet pre-
judt, maar eene
e over te gaan
an vergelijking"

it met elkander
ogelijk is. Maar
n recht aan de
gaan van zulk
ft het aangaan
elke kerk vrij,
anzien van
Daarom heeft
ouding tot God,
andere kerken,
or het aangaan
s heeft ook elke
dere kerken, en
van Godswege
voorzoover dat
met aangegane
and met andere

oo hetgeen ver-
wen en voor te
evend, den ander
doen. Is A van
n B te voldoen,
niet, A tot het
oodzakel.
hten meer, dan
erling zijn over-
men die perken
isvergadering en
nacht gesproken
verhouding van
rantia, niet dis-
omini", blz. 150.
enschap over de
vloeit voort, dat
de, ook tezamen
lassicale of syno-
egane kerkelijke
het ambtelijk
niet over eene
dragers in zijne
elken kerkeraad
icaal of synodaal
ook zijn mogen,
f 1000x0. En 10
teer het dan ook
nulatieve en
n potestas cum-
woord cumulatief
synode brengen
acht samen. Het
phoopen), is hier
te wakt van hoo-
zeggenschap over
ken. Geene kerk-
chap. Van cumu-
ts te spreken is
ties bij dit woord,

segd wordt: „Aan
s de bevoegdheid
ke kerk in geval
uur te excommu-
vergadering dus
ht te ontzetten",
uerdere vergade-
rk van haar res-
nt die meerdere

ging, en althans
e kerkelijke over-
rt. 85 K.O.
L. Rutgers, dat

dit artikel (vroeger art. 84) de zelfstandigheid der plaat-
selijke kerk wil handhaven in betrekking tot de meer-
dere vergaderingen, blz. 371, en zegt, dat volgens Voetius
dit artikel wel „handhaaft... de zelfstandigheid der
plaatselijke kerk tegenover haar zusterkerken, met wie
zij deelneemt aan dezelfde synode", doch niet „de zelf-
standigheid der plaatselijke kerk tegenover de vergade-
ring der gezamenlijke zusterkerken, waarvan zij deel
uitmaakt", blz. 378. En op blz. 379 lezen we: „Maar
art. 84" (= 85 nieuwe nummering) „begrenst niet de
macht der meerdere vergaderingen en handhaaft ook
niet de zelfstandigheid der particuliere kerk tegenover
de klassen en synoden... doch sluit in zich de subjectie
en de subordnatie aan de meerdere vergadering". Af-
gezien nu van de vraag, wat Voetius in dezen omtrent
dit artikel zegt, zoo moet toch uitgesproken worden,
dat het artikel zelf dit niet zegt. Van eene onderschei-
ding hierbij tusschen ééne kerk en vele kerken tezamen
staat in dit artikel niets. Dan had dit artikel moeten
luiden: „Geene afzonderlijke kerk zal over eene andere
kerk... eenige heerschappij voeren, maar alle kerken
min ééne in eene meerdere vergadering hebben het recht
daartoe over die ééne kerk wel". Men ziet, zoo moet
men de artikelen verdraaien om er zijne meening in te
leggen. Maar nogmaals: Met welk recht? Waar halen
de kerken tezamen in vergadering die bevoegdheid
vandaan, welke geen van haar bezit? Hoe wordt 10 of
20 of 1000 x 0 = 1 of een hooger cijfer?

Inleggen in, en verwringen van, de woorden der
Kerkorde is het ook wanneer het op blz. 398 luidt: „In
art. 79 wordt het principe gesteld, dat de kerkeraad
de afzetting van ambtsdragers niet alleen mag verrich-
ten. Minstens moet één genabuurde kerk mede oordeelen
over de afzetting van ouderlingen en diakenen. En waar
twee kerken samen ouderlingen en diakenen mogen
afzetten, daar is naar het beginsel van art. 79 a fortiori
een samenkomst van meer genabuurde kerken daartoe
gerechtigd. En deze genabuurde kerken oefenen dit recht
uit in de klassen en synoden. Art. 79 legt dus het syno-
dale tuchtrecht over de ambtsdragers vast. Nu is de
tucht één. De instantie, die het ééne deel van de tucht
mag uitoefenen, is, voorzover zij daartoe bij machte
is, ook gerechtigd om de andere deelen der tucht uit
te oefenen. Waar dus de klassen en synoden in belang-
rijke gevallen ook de ouderlingen en diakenen mogen
afzetten, zijn zij principieel ook gerechtigd om in geval
van onmacht, verzuim of wanbestuur der plaatselijke
kerk het oordeel der excommunicatie uit te spreken
over een zondig lid, dat behoort tot een der kerken van
haar ressort, en dit banvonniss in de plaatselijke kerk
te voltrekken."

Men staat toch wel wat te kijken over zulk eene rede-
neering. Uit eene bepaling, dat een kerkeraad niet alleen
het vonnis van afzetting over een ambtsdrager mag
uitspreken, wordt geconcludeerd, dat die kerkeraad des-
noods wel geheel uitgeschakeld mag worden, ja, dat
de andere kerken der classis wel tegen hem in eenig
lid van zijn college of van zijne kerk mogen excommuni-
ceeren.

Deze bepaling van de genabuurde kerk is niet ge-
maakt, omdat de kerkeraad het recht niet zou hebben
te excommuniceren, maar om te voorkomen, dat hij
misbruik van dit recht zou maken door om ongeoor-
loofde redenen, persoonlijke tegenzin, op ongenoeg-
zame gronden, te excommuniceren. Natuurlijk maakt
het geen punt van verschil uit, dat wel ééne, maar
niet twee, noch drie, noch alle kerken der classis zouden
mogen mede-oordeelen. Maar waar ligt het recht tot
den sprong, dat dus ook de kerkeraad, wiens lid het
geldt, in die excommunicatie wel voorbijgegaan en ter-
zij gezet mag worden? Dat artikel zegt wel, dat andere
kerken met dien bepaalden kerkeraad zullen mede-
werken. Maar daarvan, dat zij in eenig geval ook alleen,
zonder dien kerkeraad, en buiten of tegen hem, mogen
handelen, zegt dat artikel niets.

Het kerkrecht in dit boek geleerd, is louter hiërarchie.
Wel niet papale hiërarchie (Rome), noch cathedrale,
blz. 370, (Anglicaansche Kerk), maar synodale. Dat
echter is slechts een modaal verschil, maar geen essen-
tiel onderscheid. We weten dat uit de Kerkgeschiede-
nis van ons eigen land als we denken aan 1834 en 1886.
Verwerping van de papale en de cathedrale hiërarchie
is dan ook niet genoeg. Evenzeer moet verworpen wor-
den de synodale hiërarchie, die in wezen niet beter is
dan de andere.

Ik mag dan ook niet anders, dan onze Kerken ten
ernstigste waarschuwen tegen een kerkrecht als in dit
boek wordt uiteengezet en verdedigd. Dat is een hiër-
archisch stelsel, een systeem van synodale hiërarchie,
en voert onze Kerken bij zijne volle toepassing in de
knellende overheersching van eene op menselijke
aanmatiging berustende synodale geweldoefening.

We zijn met onze kerkrechtelijke studiën en praktijken
wat op den verkeerden weg.

Zeker moeten we onderzoeken, wat onze Vaders in
de 16e en 17e eeuw hebben geleerd en gedaan. Daardoor
eerst kunnen we recht inzicht verkrijgen in allerlei pro-
blemen en wijzen van oplossing, moeilijkheden, vragen.
Maar daarbij moeten we het niet laten. Ook die Vaders
zijn in hun doen en leeren niet normatief. Wat zij deden
en zeiden, moet daarom evenzeer in elk afzonderlijk
geval getoetst worden, en wel aan Gods Woord, aan de
Heilige Schrift. We moeten dus ook met onze kerk-
rechtelijke vraagstukken niet maar zoeken naar een
soortgelijk geval vroeger in onze kerken, of naar eene
daarop betrekking hebbende uitspraak van één of meer
onzer Vaders, om het dan te beschouwen als aange-
wezen en uitgemaakt. Maar we moeten ook zoodanige
oplossing of uitspraak eerst nog beoordeelen naar wat
Gods Woord ons over de Kerk en het rechte kerkverband

en Gods gebod voor het doen der Kerk openbaart. Ook
met de wetenschap van wat Voetius leert, zijn we in
dezen niet gered, noch met de vraag, wie hem al of
niet recht heeft verstaan. Ook Voetius' voorstellingen
en redeneeringen moeten aan de Heilige Schrift ge-
meten worden. We moeten in onze kerkrechtelijke stu-
diën en praktijken meer dan tot dusver ons wachten
voor historicisme, het erkennen van het historisch ge-
schied als normatief. Ook inzake het Gereformeerde
kerkrecht moet meer aan Schriftstudie gedaan worden.
En we moeten ons daarbij hoeden zoowel voor onvolledig-
heid, doordat we b.v. ten aanzien van Hand. 15 ver-
onachtzamen zouden wat daaromtrent uit Gal. 2 inzake
de houding van den apostel Paulus te leeren valt, als
ook voor onjuiste redeneeringen en conclusies, waartoe
we bij ons door de zonde beschadigde denken zoo licht
komen, b.v. door ongeoorloofde sprongen te maken (qua-
ternio terminorum). We dienen niet uit het oog te ver-
liezen, dat onze Vaders meermalen in de praktijk be-
slissingen hebben genomen naar de gediensstigheid van
de omstandigheden, niet enkel terzake van Doopsbedie-
ning, maar ook wel betreffende kerkrechtelijke aan-
gelegenheden, voor welke beslissingen dan later zoo
goed zoo kwaad het ging eene theoretische rechtvaardig-
ging werd uitgedacht als principieel juist of geoorloofd
of geboden. Daarom te meer is hier scherpe controle
noodig.

We moeten ons niet alleen voor Independentisme
wachten, maar evenzeer voor Synodale hiërarchie, en
ons zoo min uit vrees voor het eerste tot de laatste
laten voeren, als omgekeerd uit vrees voor de laatste
tot het eerste. De weg van het zuivere Gereformeerde
kerkverband en kerkrecht, den weg van Gods Woord,
moeten we gaan in ons kerkelijk denken en handelen.
Anders gaat het steeds mis. En dan zouden we ons be-
zondigen aan de Kerk des Heeren.

S. GREIJLDANUS.

Prof. Dr J. D. Du Toit. (III.)

Het moet aan den lateren geschiedschrijver worden
overgelaten, om Prof. Du Toit te teekenen als theoloog,
als dichter en als vertaler van het Oude Testament in
de Zuid-Afrikaansche taal.

Alleen willen wij nog wijzen op de kracht, die van
Prof. Du Toit is uitgegaan tot bevordering van het
nationaal gevoel van de Afrikaners. In den grooten
oorlog van 1899—1902 waren gesneuveld ± 3000 Boeren,
doch in de vrouwenkampen stierven 4113 vrouwen en
22,257 kinderen. Het vreeselijk lot van deze vrouwen
bezingt Du Toit in zijn „Rachel". Het Schriftwoord uit
Jeremia 31: 15: „Bedwing uw stem van geweene, en uw
oogen van tranen; want er is loon voor uw arbeid,
spreekt de Heere; want zij zullen uit des vijands land
wederkomen", wordt door hem aldus overgebracht op
zijn volk:

So staan daar in mijn vaderland
langs grote paale, her en der,
graftekens eerbiedvol geplant,
deur Jakobs — ballinge van ver —

vir Rachels wat in kindgeboort
gesterf het op die weg, of bij
die schrikkelijke kindermoord
tot in die dood het meegelij.

Ook hul gedagtenis is rein;
en al maar reiner sal zij word
als tijd in nimmer-rustig-zijn
zijn golwe o'er hul moellewens stort.

Wijlen President M. T. Steyn schreef in zijn voor-
woord op Rachel: „Ik weet, dat ik deur die juweel aan
te beveel, mijn volk 'n diens doen. Want niemand sal
„Rachel" kan lees sonder om te gevoel, dat hij vir 'n
tijdje altans in 'n hoger en reiner atmosfeer het geleef.
Met 'n profeties oog het die digter gesien, dat die toe-
koms van ons Land en ons Volk lê in die wieg".

Thans, nu wij 25 jaren later het Afrikaansche volk
bezien, kunnen wij zeggen, dat deze ziener goed heeft
gezien. Het geslacht, dat in die kwart eeuw is groot
geworden, weigert om langer aan de leiband van vreem-
den te loopen. Het is staatkundig een eenheid gewor-
den; het is niet langer een wingewest van Albion, maar
een vrije staat, die deel uitmaakt van de Britse Staten-
bond; het spreekt niet meer de taal van uitlanders,
maar heeft zijn eigen taal en literatuur; het behoeft
niet zooals vroeger te vreezen voor het zwarte gevaar,
maar het heeft blank en zwart, ieder zijn eigen dis-
trikten aangewezen.

Wat deze opgroeiende natie eenmaal zal beteekenen
voor het leven der volkeren, is thans nog niet te zeggen.
Het volk staat nog op den tweesprong, evenals de
jeugdige, die zich een eigen levenstaak en daarmee een
eigen levens- en wereldbeschouwing gaat verwerven.
Aan welke zijde van de weegschaal zal het Zuid-Afri-
kaansche volk zijn lot inwerpen? Vuige mammondienst
of een edel, Christelijk volkskarakter?

Prof. Du Toit heeft door zijn aandeel aan de Zuid-
Afrikaansche Bijbelvertaling een zwaar lood in die weeg-
schaal geworpen. Hij roept met den profeet: Land, land,
land, hoor des Heeren woord! Doch tegelijk brengt hij
Gods Woord in de hand van jong en oud, die iets ge-
voelen voor echt nationaal leven, want ieder kan nu
Gods Woord lezen in zijn eigen taal.

De vrucht van dit werk kan niet uitblijven, want
Gods Woord is een kracht Gods tot Zaligheid, een liege-
lijk die gelooft. Moge de heilige liefde, die de metgezel
van het geloof is, leiden tot broederlijke samenwerking
op het gebied van school, kerk en zending in Zuid-
Afrika. En als de vroegere leiders op staatkundig gebied
zijn uitgestorven, dan geve God, dat uit het jongere

geslacht staatslieden opstaan, die evenals wijlen Presi-
dent S. J. P. Kruger Deut. 17: 19 letterlijk toepassen:
„Gods wet zal bij hem zijn en hij zal daarin lezen alle
de dagen zijns levens".

S. O. LOS.

C. V. V. O.

Met bovenstaande initialen wordt de Christelijke Ver-
eeniging „Vacantie Onderdak" bedoeld. Deze vereeni-
ging, die in 't begin van 1936 werd opgericht, heeft zich
geplaatst op den grondslag van den bijbel als het Woord
Gods en op de belijdenis, dat het koningschap van
Christus op alle terreinen des levens erkend moet wor-
den. Zij stelt zich ten doel, om zelf christelijke vakantie-
verblijven op te richten, in stand te houden en te ex-
ploiteeren, en te bevorderen, dat dit door anderen ge-
schiedt; en zij wil hiermede de gelegenheid maken, dat
ook jonge trekkers en andere vacantiengangers, die
slechts over een bescheiden beurs beschikken, in hun
nacht- en zomerverblijf een tehuis vinden, waar de geest
en de levensstoon van het christelijke huisgezin worden
voortgezet.

De jonge vereniging is dadelijk met kracht aan het
werk gegaan en heeft in de amper anderhalf jaar van
haar bestaan reeds mooie resultaten bereikt. Zij heeft
contact gezocht en gekregen met particulieren, die tegen
matigen prijs hun pension voor de leden van C.V.V.O.
beschikbaar willen stellen. Zij wist beslag te leggen op
verenigingslokalen, houten gebouwen, boerderijen, die
als logeergelegenheid of uitsluitend voor jonge dames,
of ook voor andere trekkers dienst kunnen doen. En zij
kan tegen billijk tarief ook gemeubileerde zomerhuisjes
of gedeelten daarvan disponibel stellen.

Blijkens haar laatste gids van Juni 1937 is zij in den
korten tijd na haar oprichting reeds zóó ver gevorderd,
dat zij over ongeveer 40 pensions, 8 kampeergelegen-
heden en 15 zomerhuizen beschikt. Naar de kaart van
het land gerekend, liggen deze zóó, dat men vooral in de
hogere gedeelten van de provincies Utrecht, Gelderland
en Overijssel bijzonder terecht kan. Voorts hier en daar in
Noord-Brabant, op enkele kustplaatsen van Zeeland,
Zuid- en Noord-Holland; in Limburg, Friesland en
Drente telkens op één plaats, en eindelijk ook op de
eilanden Terschelling en Ameland.

En dit alles tegen „concurrerende prijzen". Ik zag
adressen vermeld, waar men reeds voor f.0.30 à f.0.50
slapen, voor f.0.25 à f.0.40 een eenvoudige broodtafel en
voor f.0.45 à f.0.50 een warmen maaltijd krijgen kan.

Nu de tijd van reizen en trekken weer gekomen is,
wil ik ook hier een goed woord voor C.V.V.O. spreken.
Zij verdient tot anellen bloei te komen, zoodat spoedig
het heele land met een net van haar verblijven is over-
dekt. Zij vermijdt al de gevaren en moeilijkheden van de
jeugdherberg, en zoekt in haar verblijven een sfeer te
scheppen en levendig te houden, welke met die van het
christelijk huisgezin overeen komt. Hier kan men ver-
keeren naar eisch van Gods Woord, wordt de Zondag
als dag des Heeren gevierd, dagelijks Gods Woord ge-
lezen en gebeden, terwijl hier ook onze christelijke en
vaderlandsche liederen gezongen mogen worden.

C.V.V.O. heeft daarom, naar mijn oordeel, er recht op,
dat aan haar bestaan en streven zoowel in onze christe-
lijke dagbladen als in onze kerkelijke bladen meer be-
kendheid wordt gegeven. Waar eenigen tijd geleden in
één van onze politieke hoofddorganen inlichtende arti-
kel over de zoogenaamd neutrale Nederlandsche
Jeugdherbergcentrale werden opgenomen, is het des te
meer plicht, op deze christelijke vereniging te wijzen.
C.V.V.O. mag ook aanspraak laten gelden op den zede-
lijken en financiële steun van onze jeugdorganisaties.
Zouden deze niet eens willen overwegen, of het niet op
hun weg ligt, hier jaarlijks een bedrag als subsidie uit
te keeren? En intusschen mag verwacht, dat al onze
jeugdleiders particulier en ieder belangstellend christen
als lid toetreden. Voor een bedrag van f.1.— per jaar
kan men reeds worden ingeschreven, en daarmee al de
voordeelen van deze vereniging genieten, zoowel voor
zich zelf als voor zijn organisatie en zijn gezin.

Wie verder wensch ingelicht te worden, verwijs ik
naar het adres van het secretariaat, den heer A. Brauck-
man, Leeuwarder weg 74, Buiksloot. Postzegel voor anti-
woord insluiten!

Zonder op het minst maar met deze aanbeveling een
oud debat te willen heropenen, wijs ik er ten slotte
wel op, dat ook deze introductie aantoon, hoe verkeerd
zij indertijd oordeelden, die aan tegenstanders van de
jeugdherberg het gevoelen toedichtten, alsof zij tegen
meer verkeer in de natuur waren. Het ging toen niet
over de wenschelijkheid van een zomervacantie buiten,
maar over de vraag, waar en hoe deze zou worden door-
gebracht.

E. D. KRAAN.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN

Een Amerikaansche Synode in zitting.

I.

Mei en Juni zijn de maanden gedurende welke
de Protestantsche Kerken in Noord-Amerika ge-
woonlijk vergaderen. Die maanden zijn de mooiste
wat weersgesteldheid betreft. Juli en Augustus zijn
de vacantiemaanden voor allen die het voorrecht
genieten om korter of langer tijd de gewone werk-